

STATSFORVALTEREN I VESTFOLD OG TELEMARK
Postboks 2076
3103 TØNSBERG

Saksbehandler, innvalgstelefon
Trond Eirik Silsand, 33371038

Tillatelse - Sandebukta landskapsvernområde - Holmestrand - planlagt bekjempelse av lakseparasitt *Gyrodactylus salaris* - bruk av rotenon - motorbåt

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark får med hjemmel i naturmangfoldloven §48 tillatelse til bruk av rotenon samt bruk av motorbåt i Sandebukta landskapsvernområde i forbindelse med bekjempelse av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Det er klageadgang på vedtaket.

Bakgrunn

Vi viser til søknad sendt per epost datert 31.03.2025, samt supplerende opplysninger mottatt per epost 16.06.2025.

Mattilsynet har pålagt Statsforvalteren å gjennomføre bekjempelse av *Gyrodactylus salaris* blant annet i Sandeelva, gjennom vedtak fattet med hjemmel i *Forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og utrydde lakseparasitten Gyrodactylus salaris hos akvatiske dyr, Asker, Drammen, Holmestrand, Krødsherad, Lier, Modum, Sigdal og Øvre Eiker kommuner, Viken og Vestfold og Telemark*.

Tiltaket er en del av oppfølgingen av nasjonal handlingsplan for tiltak mot *G. salaris*. Tiltaket er forankret i St.prop nr 32 (2006-2007) Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder.

Statsforvalteren har på bakgrunn av Mattilsynets pålegg søkt om tillatelse til bruk av rotenon med utslipp på en rekke forhåndsbestemte punkter i Sandeelva og sidevassdraget Vesleelva, samt flere steder innenfor verneområdet. Videre søkes det om tillatelse til bruk av motorbåt i verneområdet i forbindelse med spredning av rotenon, samt for etterfølgende oppsamling av død fisk.

Tiltakene er planlagt gjennomført på én dag i perioden 27.-29. august 2025, samt tilsvarende i 2026.

Det formelle grunnlaget – verneforskrift og naturmangfoldlov

Sandebukta landskapsvernområde ble opprettet ved Kronprinsregentens resolusjon i 2006.

Formålet med vernet er *«å ta vare på et egenartet og vakkert natur- og kulturlandskap med det biologiske mangfold som preger landskapet. I Sandeelvas ytre del (sone A) er et delmål å bevare landskapet med tilhørende elveslette, gårdsbrukene med tilhørende innmark, hagemark og skogstykker. I indre delen av Sandebukta (sone B) er et delmål å bevare våtmarksvegetasjonen og dens funksjon som trekk og overvintringslokalitet for det rike fuglelivet»* (verneforskriftens §2).

Blant vernebestemmelsene for landskapsvernområdet framgår det blant annet at *«Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet»* (forskriftens §3 punkt 6.1).

Videre går det fram at *«Motorferdsel er forbudt på land og i vann, herunder start og landing med luftfartøy. I sone B er det forbud mot lavflyging, dvs. under 300 meter»* (forskriftens §3 punkt 5.1).

Unntak fra disse bestemmelsene kan kun gis med hjemmel i naturmangfoldloven §48 (dispensasjon fra vernevedtak). Første ledd lyder: *«Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig»*.

Alle offentlige beslutninger som kan berøre naturmangfold skal vurderes i lys av prinsippene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven §§8-12. Vurderingene skal framgå av beslutningen.

Vurderinger

Søknaden og ettersendte supplerende opplysninger inneholder et omfattende materiale om formålet med tiltakene, begrunnelse for valg av metoder med bruk av rotenon, samt forventede påvirkninger på verneverdiene.

Rotenonbehandling vil generelt føre til at alle vannlevende organismer i tiltaksområdet som puster med gjeller vil dø som følge av tiltaket. Dette omfatter både fisk og flere andre artsgrupper. Basert på opplysningene som følger søknaden, samt informasjon om artsforekomster som finnes tilgjengelig blant annet i Artskart, kan det antas at tiltaket vil føre til at blant annet all laks (nær truet NT), havniøye (nær truet NT), den rødlistede krepsdyrarten skittendamhops (nær truet NT) og kanskje også ål (sterkt truet EN) som oppholder seg i vassdraget og den nærmeste sonen ved utløpet under gjennomføringen, vil dø som følge av tiltaket. En rekke andre arter som ikke er rødlistet vil også bli direkte påvirket av rotenon. Tiltaket vil føre til at næringsgrunnlaget for organismer lengre opp i næringskjeden vil bli borte, i alle fall for en periode, herunder for fiskespisende fugler og andre artsgrupper som ikke påvirkes direkte av rotenon.

I Vesleelva er det en bestand av elvemusling (sårbar VU). Basert på erfaringer med rotenonbehandling i andre vassdrag, referert i søknaden, vil ikke forekomsten av elvemusling bli påvirket av tiltaket.

Naturmangfoldloven §48 oppstiller flere alternativer som grunnlag for å kunne gi dispensasjon fra vernevedtak til et tiltak. Første alternativ gjelder *«dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig»*. I dette tilfellet vil tiltaket påvirke verneverdiene «nevneverdig». Det første alternativet er derfor ikke aktuelt i dette tilfellet.

Videre åpner bestemmelsen for å gi dispensasjon *«dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig»*. I dette tilfellet er det «vesentlige samfunnsinteresser» som er

det aktuelle grunnlaget for dispensasjon. Videre er det et krav at tiltaket må være «nødvendig» for å oppnå hensynet til de vesentlige samfunnsinteressene.

Bekjempelse av *Gyrodactylus salaris* er et tiltak forankret i nasjonal handlingsplan for tiltak mot *G. salaris*, St.prop nr 32 (2006-2007) om vern av villaksen, og i forskrift om kontrollområde for *Gyrodactylus salaris* i Asker m fl. Forskriften er fastsatt av Mattilsynet, og har som formål å «forebygge, begrense og utrydde sjukdom på grunn av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* hos akvatiske dyr innenfor forskriftens virkeområde».

Miljødirektoratets veileder M106-2024 (Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter) sier blant annet at «Med vesentlig samfunnsinteresse menes tungtveiende hensyn av nasjonal betydning. Dette kan være for eksempel viktige kommunikasjonsanlegg som flyplasser, jernbaner eller større samferdselsprosjekter. Saker som har stor lokal interesse eller regional betydning er ikke tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon etter denne bestemmelsen». I veilederen sies det videre blant annet at «Terskelen for å gjøre inngrep i verneområder skal være høy. Selv om det vil kunne inntreffe interessemotsetninger mellom verneinteresser og andre interesser, vil en dispensasjon etter dette alternativet i første rekke gjelder tiltak som ikke var aktuelle eller ikke ble vurdert på vernetidspunktet.»

Basert på forankringen blant annet i nasjonal handlingsplan og stortingsmelding om villaks kan det sies at det er fastsatt politisk på nasjonalt nivå at det er et mål å utrydde *Gyrodactylus salaris*. På denne bakgrunn kan bekjempelse av lakseparasitten defineres som en «vesentlig samfunnsinteresse» som danner grunnlag for bruk av rotenon i verneområdet, dersom det er «nødvendig» for å utrydde *G. salaris*.

Det hefter likevel noe usikkerhet ved denne vurderingen, da det tas enkelte forbehold blant annet i St.prop 32 (2006-2007), der det framgår at det er et mål å utrydde parasitten «hvor dette vurderes som realistisk». Stortingsproposisjonen er videre noen år gammel, vedtatt før naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009 med mer omfattende krav til blant annet å synliggjøre interesseavveininger av ulike hensyn. Det er også noe uklart om hensynet til laks som en art som i dag vurderes som «nær truet NT» er et hensyn som er så tungtveiende at dette forsvarer lokal utryddelse av en rekke gjellepustende organismer i vassdraget og dermed i verneområdet. I denne saken vil det være en risiko for at den rødlistede arten skittendamhops (nær truet NT) vil bli utryddet lokalt. Dette vil i så fall føre til at den kjente, norske utbredelsen vil bli noe innskrenket. Arten er ellers kjent fra Drammensområdet og øst for Oslofjorden. Reduksjon av artens utbredelsesområde vil være i konflikt med naturmangfoldloven §4 (forvaltningsmål for arter). Også for havnøye, som har svært få kjente registreringer i Norge de siste årene, er det en risiko for at utryddelse av en eventuell forekomst i Sandebukta/Sandeelva kan føre til en ytterligere reduksjon i artens nasjonale forekomst. Flere av de truede artene som er påvist i verneområdet vil dermed bli utsatt for en større samlet belastning enn i dagens situasjon både lokalt og i et nasjonalt perspektiv, jfr naturmangfoldlovens §10.

Forvaltningsmålet i nml §4 og prinsippene i naturmangfoldloven §§8-12 er likevel ikke absolutte skranker som begrenser adgangen til å kunne gi dispensasjon fra vernebestemmelser. Videre viser vi til de nasjonalt fastsatte målsetningene om å utrydde *Gyrodactylus salaris*. Etter en samlet vurdering legger vi til grunn at det foreligger en «vesentlig samfunnsinteresse» knyttet til slik utryddelse, som kan danne grunnlag for dispensasjon for bruk av rotenonen dersom dette er «nødvendig».

Når det gjelder kravet i nml §48 om at tiltaket må være «nødvendig», er det i søknaden redegjort grundig for valg av rotenon som metode for bekjempelse av *Gyrodactylus salaris*. Det kan på

grunnlag av dette konkluderes med at det ikke foreligger alternative metoder som vil kunne oppfylle målet om bekjempelse av lakseparasitten. På grunnlag av dette legger vi til grunn at bruk av rotenon er «nødvendig» for å oppnå målet om utryddelse av *G. salaris*.

Vi legger videre til grunn at utryddelse av den fremmede, uønskede arten *G. salaris* på sikt vil føre til en samlet sett bedre tilstand i økosystemet i Sandeelva og dermed også i Sandebukta landskapsvernområde.

Bruk av motorbåt for spredning av rotenon, samt for etterfølgende oppsamling av dødfisk, kan anses som «nødvendige» deltiltak for å kunne utføre tiltaket. Det kan forventes at bruk av motorbåt vil føre til noe forstyrrelse av fugleliv i verneområdet. Sandebukta er et viktig raste- og næringsområde blant annet for en del andefugl og andre artsgrupper. Forstyrrelsene som følge av motorbåtkjøring vil likevel være forbigående og kortvarig.

Samlet sett finner Statsforvalteren at det er grunnlag for å gi dispensasjon for de omsøkte tiltakene, med hjemmel i naturmangfoldloven §48.

Statsforvalterens vedtak

Med hjemmel i naturmangfoldloven §48, og med henvisning til at bekjempelse av *G. salaris* er en «vesentlig samfunnsinteresse», får Statsforvalteren i Vestfold og Telemark tillatelse til å benytte rotenon i Sandebukta landskapsvernområde, samt benytte motorbåt for spredning av rotenon og for etterfølgende innsamling av død fisk. Tillatelsen gjelder for én dag i perioden 27.-29. august 2025, samt én dato i perioden 27.-29. august 2026.

Vi gjør oppmerksom på at tillatelsen kun gjelder dispensasjon fra vernebestemmelsene for Sandebukta landskapsvernområde. Eventuelle andre nødvendige tillatelser må innhentes separat.

Du kan klage på vedtaket

Frist for å klage på Statsforvalterens vedtak er tre uker fra dette brevet er mottatt. I en eventuell klage bør du beskrive hvilket vedtak klagen gjelder, og hvordan du ønsker vedtaket endret. Du kan sende klagen til Statsforvalteren.

Med hilsen

Arne Christian Geving (e.f.)
fagsjef

Trond Eirik Silsand
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Statens naturoppsyn
Holmestrand kommune

Postboks 5672 Torgard
Postboks 312

7485 TRONDHEIM
3081 HOLMESTRAND